

ETIK OCH MORAL

De kommande veckorna ska vi arbeta med etik och moral. Begreppen etik (fr. grekiskans ethos = sed) och moral (av latinets moralis = det som rör seder) betyder så gott som samma sak: sed eller vana. Begreppen används dock olika, då vi med etik menar de teoretiska resonemang som vi för kring vad som är rätt eller fel, och med moral avser våra handlingar, vårt praktiska agerande. Om detta ska vi lära oss mer... Det kommer bli diskussioner och många stunder för egen reflektion.

Vilka vägar ska man
välja i livet...?

Vecka 48 - Olika typer av etik s. 29-33 med läxförhör
vecka 49 - Film "Hungerspelen" med tillhörande etiska frågor
vecka 50 - Livet och etiken s. 40-43 med etiska övningar
vecka 2-3 Eget arbete med frågorna i planeringen

Centralt innehåll i religion

Vardagliga och moraliska dilemman. Analys och argumentation utifrån etiska modeller till exempel konsekvens- och pliktetik.

Föreställningar om det goda livet och den goda människan kopplat till olika etiska resonemang till exempel dygdetik.

Kunskapskrav

Eleven kan resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar genom att föra enkla och *till viss del underbyggda/ utvecklade och relativt väl underbyggda/ välutvecklade och väl underbyggda resonemang* och använda etiska begrepp och modeller på ett i *huvudsak/ relativt väl/väl fungerande* sätt.

Frågor till filmen Hungerspelen - fundera under filmen och vi kommer diskutera efter filmen

Ta ställning till följande moraliska dilemman ur Hungerspelen utifrån de etiska modellerna.

1. Är det moraliskt försvarbart att staten, Capitol, "uppehåller freden" med hjälp av Hungerspelen?
2. Katniss offerar sig som frivillig när hennes syster blir utvald som tävlande. Vilken moralisk modell tror du att hon använder för att försvara det beslutet?
3. Under Hungerspelen låtsas Katniss vara kär i Peeta för att få en fördel i spelet. Dels lurar hon folk som sponsrar deltagarna i spelen (bland annat får de medicin på det sättet) och dels så sårar hon Gale. Vilken etisk modell tror du att hon använder för att försvara sitt agerande?
4. Under Hungerspelen väljer Katniss att döda flera personer. Hur kan hon hävda att hon har rätt att döda de andra människorna som deltar i tävlingen?
5. Peeta väljer till en början att alliera sig med "eliten" för att få en förmån i spelen. Kan han försvara sitt val med någon av de etiska synvinklarna?
6. Personerna som bor i Capitol lever goda liv och spenderar både pengar och tid på mode och utseende medan folket i de fattiga distriken svälter och lider. Går det att rättfärdiga med hjälp av någon etisk modell?
7. Kan du försvara att Hungerspelen visas som en realityshow för underhållnings skull?
8. Har du upptäckt något eget etiskt dilemma i filmen?
9. Katniss väljer att döda de tävlande som kommer från "finare" distrikt än hennes medan hon allierar sig med personer som kommer från lika eländiga förhållande som hon själv, t.ex Rue. Är det enklare att motivera Katniss rätt att döda personer från finare distrikt?

Frågehäfte till arbetsområdet etik och moral

Frågor att lämna in v 3

Försök att besvara följande frågor så utförligt som möjligt. Tänk efter ordentligt innan du svarar. Sätt dig in i de olika situationerna och försök att tänka ett steg längre. Motivera alltid dina svar – alltså förklara varför du tycker och tänker som du gör.

1. Förklara vad som menas med ordet etik.
2. Förklara vad moral är för något.
3. " Det är inte förbjudet att vara fattig, men det är opraktiskt.
Det är inte brottsligt att vara färgad, men man blir straffad.
Det är inte fel att vara kvinna, men det är ojämlikt.
Det är inte nödvändigt att vara ung, vit, rik och man, men det underlättar."

Stämmer detta överens med din syn på livet? Hur fungerar det i vårt samhälle? Är alla människor verkligen lika mycket värda?

Skriv ner dina tankar – reflektioner – kring det du nyss läste.

Få med något om både ekonomiska orättvisor, rasism och könsdiskriminering.

- 4a. Är det fel att ljuga? Kom ihåg att motivera ditt svar!
- b. Vad är en vit lögn? Var går gränsen mellan en vanlig lögn och en vit lögn?
Tycker du att det är tillåtet med vita lögner?

5. Det var i Europa i början av 1900-talet. En ung kvinna låg för döden i en allvarlig sjukdom. Det fanns bara en medicin som läkarna trodde kunde rädda hennes liv. Den medicinen var uppfunnen av en apotekare i kvinnans hemstad. Medicinen var dyr att framställa och apotekaren tog tio gånger så mycket betalt för att få en rejäl vinst. Den sjuka kvinnans man, Tomas, gjorde allt vad han kunde för att få ihop pengarna. Han jobbade extra, han frågade vänner om att få låna pengar osv. Tomas bad apotekaren att få köpa medicinen till halva priset men apotekaren vägrade. Till slut blev Tomas så desperat att han bröt sig in hos apotekaren och stal medicinen till sin sjuka hustru."

- a. Var det rätt av Tomas att stjäla medicinen?
- b. Vi säger att Tomas hade stulit medicinen till en främling. Hade det förändrat synen på om stölden var rätt eller fel?
- c. Tomas blev arresterad för sitt brott. Vilket straff tycker du han ska få?
- d. Vilken är apotekarens roll i berättelsen?

7. Är man alltid ansvarig för sina handlingar – alltså för det man gör? Finns det situationer när argumentet "alla gjorde det" håller? Vad skulle det i så fall vara för situation/situationer? Kan man försvara sitt handlande med att fler gjorde samma sak?

8. Vad gör du om du hittar en 500-kronorssedel på gatan?

Vad gör du om du hittar en plånbok på gatan? Är det någon skillnad mellan dessa två situationer?

9. "Lennart och Rut har sökt samma tjänst som föreståndare för ett elevhem med enbart pojkar. Lennart har högre meriter men vid intervjun kommer det fram att han är homosexuell." Fundera över vem du skulle anställa och varför? Vad säger lagen?
10. Martin Luther King var en man som slogs för de färgades rättigheter i 60-talets USA. Han sa "problemet är inte de onda människornas ondska utan de goda människornas tystnad" Vad tror du han menar med det? Förklara!

Fördjupningsuppgift

Din uppgift är att formulera en fråga som har med etik och moral att göra. Frågan ska inte finnas med bland de obligatoriska uppgifter som du har jobbat med.

När du har formulerat din fråga ska du ta reda på vilka ställningstaganden som finns i just din fråga – alltså se vilka argument som finns för och emot. Därefter ska du berätta din egen åsikt. Du ska motivera varför du tycker som du gör och lyfta fram argument som stödjer din åsikt.

Skrivuppgiften ska vara en dataskrivens sida lång (12 punkter).

Glöm inte bort att ange källförteckning.

Några exempel på frågor kan vara:

- När börjar livet? (abort)
- Ska vi tillåta dödshjälp? Är det OK att avbryta livsuppehållande behållning?
- Vad är rättvisa? Kan det bli helt rättvist?
- Får vi använda naturens resurser hur mycket vi vill?
- Har djur rättigheter?
- Vem bestämmer över mitt liv?
- Varför finns hedersrelaterat våld?

Ett tips är att gå in på www.sli.se och sök på etik och moral. Det finns mycket att titta på och lyssna på. Du kan bland annat lyssna på PC Jersild om aktiv dödshjälp eller titta på serien "Om det var du" om olika etiska frågor.